

“Safe and Sober Talk”

Alcoholsloten: naar een Europese aanpak voor een betere bestrijding van rijden onder invloed?

5 september 2013.

Eric Desmedt – rechter in de Politierechtbank te Mechelen.

1. Een poging tot indeling van die in geïntoxiceerde toestand rijden.

Persoonlijk onderscheid ik drie categorieën van alcoholgevallen:

- zij die van een feestje, een gelegenheid of een zakendiner terugkeren en er niet voor terugschrikken om het stuur te nemen;
- zij die regelmatig drinken, maar er geen gevaar in zien om te rijden;
- zij die verslaafd zijn en die derhalve steeds onder invloed verkeren en in die toestand rijden.

2. Visie inzake bestrafing – gebrek aan informatie over de beklagde.

Een aangepaste bestrafing per categorie dringt zich dan ook op.

Evenwel is het zo dat de rechter enerzijds te maken krijgt met een vrij stereotiep dossier, bestaande uit een voorgedrukt proces-verbaal met vermelding van de procedure inzake de vaststelling van de alcoholintoxicatiegraad en anderzijds voorziet de huidige wetgeving voor de gewone alcoholintoxicatie in vrij klassieke sancties, t.t.z. een geldboete en een eventueel verval van het recht tot sturen.

A. Gebrek aan informatie over de persoon en zijn alcoholgebruik.

De strafbundel die de rechter vanwege de Procureur ter inzage krijgt bevat geen of nauwelijks gegevens over de persoon en de achtergrond van de beklagde. Indien het om een blanco strafregister gaat weet de strafrechter dan ook niet of de betrokkene een regelmatige drinker is, tijdelijke of blijvende psychische problemen kent, welke de sociale achtergrond van de betrokkene is, of er een alcoholprobleem bestaat, enz. Inzake verkeer wordt er uiterst zelden een onderzoeksrechter aangesteld. Meestal gebeurt dit wel indien het om een dodelijke aanrijding met een verzwarende omstandigheid gaat, zoals een vluchtmisdrijf of dronkenschap. In zulke gevallen bevat het dossier doorgaans een beknopt voorlichtingsrapport of een maatschappelijke enquête, alsook een verslag van de gerechtspsychiater. In zulke gevallen zal de rechter die over de zaak dient te oordelen wel onmiddellijk de persoonlijkheid van de beklagde kunnen achterhalen. In de andere gevallen zal de rechter dus genooddakt zijn de beklagde of diens advocaat ter zitting aan een aantal vragen te onderwerpen. In theorie zou de rechter uiteraard een maatschappelijke enquête kunnen bevelen.

Sommige parketten trachten hieraan te verhelpen. Ingevolge afspraken tussen deze parketten en de Politiediensten rapporteert het proces-verbaal of er al dan niet een medisch probleem bij de bestuurder aanwezig is waardoor hij of zij misschien rijongeschikt is. Het artikel 30, §1, 4° van de

Wegverkeerswet van 16 maart 1968 stelt het besturen van een motorvoertuig terwijl de betrokkene aan een lichaamsgebrek of aandoening lijdt, zoals omschreven in bijlage 3 van het Koninklijk Besluit van 23 maart 1998 betreffende het rijbewijs, strafbaar. In deze lijst werd de alcoholverslaving uitdrukkelijk als een gebrek opgenomen. Zodra het parket een probleem detecteert wordt een geneesheer-deskundige aangesteld. Nadat het verslag van de deskundige wordt neergelegd en zelfs nog voor de deskundige zijn verslag heeft opgemaakt, tracht het parket via de Politie de man of vrouw ervan te overtuigen het rijbewijs vrijwillig in te leveren. Doet de betrokkene dit niet, dan zal dit dossier voorrang krijgen en wordt de verdachte zo snel mogelijk gedagvaard.

In alle gevallen zal het parket vervolgens de rechter vragen om op grond van het artikel 38, § 4 en/of 42 het verval van het recht tot sturen wegens een lichamelijk of geestelijk gebrek uit te spreken.

Sommige juristen hebben kritiek op de druk die het parket uitoefent om het rijbewijs in te leveren zonder dat er al een vonnis is uitgesproken en stellen dat er geen wettelijke grondslag hiervoor is. Zij poneren derhalve dat eerst het definitieve vonnis van de rechter dient afgewacht te worden. (Voor een overzicht van deze methode zie Franssen, V., Het Leuvense parket waakt over uw veiligheid in het verkeer, maar wie waakt er over uw fundamentele rechten? De preventieve afgifte van het rijbewijs, Rechtskundig Weekblad, 2006-07, 1622 e.v.; voor het wederwoord zie: Boone, Ruth, Recht op sturen versus recht op veiligheid, De Juristenkrant, nr. 151 – 15 juni 2007).

Alleszins bestaat er geen gelijkvormig optreden in alle arrondissementen. Het hoger beschreven optreden van enkele parketten wordt niet door de wet uitdrukkelijk geregeld.

B. De rechter is volkomen vrij in de wijze van sanctionering - de klassieke bestraffing.

De wetgeving voorziet in een vrij klassieke bestraffing. Dit houdt in dat de rechter volkomen vrij is.

Indien de verdachte positief wordt bevonden bij een alcoholcontrole of een verkeersongeval en de betrokkene niet dronken lijkt te zijn, voorziet de wet louter in een verplicht op te leggen geldboete. De rechter kan desgevallend een opschorting van de straf uitspreken, zodat de betrokkene geen straf wordt opgelegd, hetgeen bv. kan gebeuren t.a.v. een schoolgaande fietser. Het staat de rechter dus vrij om een loutere geldboete op te leggen eventueel met een bijkomend rijverbod. Deze vrijheid bestaat derhalve t.a.v. elke graad van intoxicatie, t.a.v. elke categorie van voertuig of zelfs indien de alcoholintoxicatie met een ernstig ongeval gepaard gaat.

Er mag hierbij aangestipt worden dat de wetgeving de rechter een veel strengere aanpak oplegt indien het een vluchtmisdrijf bij een ongeval met gekwetsten betreft. Alsdan zal de rechter wel verplicht zijn om een rijverbod uit te spreken en zal hij bijkomend de theoretische, praktische en psychische proeven moeten opleggen dewelke de beklagde zal dienen af te leggen indien hij zijn rijbewijs wenst terug te bekomen na het beëindigen van de termijn van het rijverbod. Bovendien voorziet de strafwet voor alle vormen van vluchtmisdrijf de mogelijkheid om een gevangenisstraf uit te spreken, terwijl deze sanctie uitgesloten is voor zware gevallen van alcoholintoxicatie, zelfs met dronkenschap, voor zover de betrokkene niet in staat van herhaling is.

Dit wil dus zeggen dat de wetgeving veel strenger is voor iemand die een kop-staart aanrijding met een lichte whiplash tot gevolg veroorzaakt en hierop ingevolge een paniecreactie de vlucht neemt, dan voor iemand die dagelijks drinkt en zogenaamd niet dronken is maar een zwaar verkeersongeval veroorzaakt waarbij de intoxicatiegraad 3 pro mille bedraagt.

C. De alternatieve straffen.

* Het staat de rechter tevens vrij om niet op een klassieke wijze te bestraffen en te kiezen voor de zogenaamde alternatieve straffen.

1. **De sensibilisatiecursussen**, module rijden onder invloed van alcohol, zijn op maat geknipt voor de eerste categorie overtreders. Volgens de meeste juristen kan deze cursus slechts opgelegd worden indien de rechter hetzij de probatieopschorting, hetzij de geldboete volledig met uitstel uitspreekt. De groepscursus met maximaal 9 deelnemers heeft een duur van 20 uren, gespreid over 1 zaterdag, 1 weekdag en 2 weekavonden. Volgende onderwerpen komen er aan bod:

1. Opbouw en afbraak van alcohol;
2. Bewustwording van risico's;
3. Opnemen van verantwoordelijkheid voor het eigen (verkeers)gedrag
4. Aanreiken van mogelijkheden om rijden onder invloed te vermijden.

In 2012 volgden 580 personen de cursus met deze specifieke module.

2. **De verslaafden** dienen conform de bestaande wetgeving een verval wegens lichamelijke of geestelijke ongeschiktheid opgelegd te krijgen, maar in geval de Procureur des Konings geen verslag van een geneesheer bij het dossier voegde, zal de rechter zelf een geneesheer-deskundige dienen aan te stellen. Gezien de beklaagde niet verplicht is om persoonlijk ter zitting aanwezig te zijn, weet de rechter niet of er een probleem schuilgaat en blijft in de praktijk de toepassing van de plicht om een verval om die reden op te leggen, in de meeste gevallen dode letter.

Naast het verplicht op te leggen verval van het recht tot sturen wegens een lichamenlijk of geestelijk gebrek, kan de rechter via probatiemaatregelen de beklaagde verplichten om zich medisch of psychologisch te laten begeleiden voor zijn alcoholprobleem.

3. **Het alcoholslot** is misschien de beste oplossing voor de resterende categorie, nl. zij die regelmatig drinken maar er geen gevaar in zien om toch te rijden.

* De wet dateert van 12 juli 2009 en trad samen met de uitvoeringsbesluiten op 1 oktober 2010 in werking. De rechter was op dat ogenblik dan ook bij machte om in uitvoering van deze wet het alcoholslot op te leggen. De vonnissen konden evenwel niet uitgevoerd worden gezien er diende gewacht te worden tot de eerste installateur gevonden werd en zijn goedkeuring kreeg.

Blijkbaar kan het systeem opgelegd bij vonnis nog steeds niet geïnstalleerd worden omdat de parketten niet zouden beschikken over een computerprogramma hieromtrent.

De rechtbanken zien zich dan ook verplicht om andere wegen te bewandelen. Zo kan het wettelijk systeem voorzien door het artikel 37/1 van de Wegverkeerswet van 16 maart 1968 omzeild worden door het alcoholslot als probatiemaatregel op te leggen. De politierechtbank te Mechelen legde reeds bij vonnis van 2 juli 2009 een alcoholslot binnen dit kader op.

In een ander toepassingsgeval ging het om een veroordeelde die reeds instemde met een alcoholslot op grond van de nieuwe wetgeving en dan ook op basis van deze wet hiertoe veroordeeld was, maar die na enkele maanden diende te verschijnen voor nieuwe feiten van alcoholintoxicatie en derhalve wist mee te delen dat hij nog steeds geen officiële kennisgeving van het O.M. had gekregen. Alsdan werd door de voormelde politierechtbank in 2013 eveneens een alcoholslot als probatiemaatregel opgelegd.

*** Het mag duidelijk zijn dat het in theorie een prachtige oplossing is. Maar de praktijk is anders.**

a. Gezien de beklagde zijn toestemming dient te geven moet hij volledig achter het principe staan en moet hij duidelijk weten wat van hem verlangd wordt. Hij moet niet alleenlijk het alcoholslot laten installeren, maar hij moet eveneens een opleiding en een begeleiding bij een erkende omkaderingsinstelling volgen, alsook tussen de vierde en de achtste maand na de installatie een vorming volgen en regelmatig bij een dienstencentrum passeren om de gegevens te laten downloaden.

* Verder is er het probleem van **het prijskaartje**. Indien de rechter een alcoholslot voor een duur van één jaar oplegt, bedraagt de totale kostprijs minstens 3.000 euro. Het zijn derhalve alleenlijk de kapitaalkrachtige beklagden die in aanmerking voor de installatie komen.

* Het is logisch dat de veroordeelde alleenlijk mag rijden met een voertuig dat uitgerust is met een alcoholslot, maar voor sommige bestuurders vormt dit een extra bezwaar om uiteindelijk niet toe te stemmen. Een loodgieter bv. met verscheidene voertuigen zal dan ook niet geneigd zijn om in het systeem in te stappen.

3. Tot slot: de conclusies van de reflexienamiddag van 20 november 2009.

Op 20 november 2009 werd er op initiatief van het Koninklijk Verbond van de Vrede- en Politierechters en het Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid een reflexienamiddag voor magistraten te Leuven georganiseerd. Het onderwerp betrof: “Herhaald alcoholmisbruik bij het besturen van een voertuig: behoefte aan een aangepast strafbeleid?”. Jef Van den Bergh, een van de initiatiefnemers voor de wet inzake het alcoholslot, was een van de sprekers en kwam het nieuwe systeem toelichten.

Na de verschillende uiteenzettingen volgde een debat en m.b.t. het huidige onderwerp werden er 5 conclusies geformuleerd:

1. In geval van recidivisme bij alcoholintoxicatie of bij zeer hoge intoxicaties zou bijkomend een bloedonderzoek moeten gebeuren, desgevallend op initiatief van de rechter. De teruggave van het rijbewijs zou afhankelijk zijn van de rijgeschiktheid van de betrokkene met toepassing van art.38, §4 van de wegverkeerswet.

2. Op het niveau van het parket zou een soort filtering moeten gebeuren onder de vorm van een bijkomend onderzoek naar de aard van het recidivisme. Daardoor zou de rechter ook veel vollediger geïnformeerd zijn in de gevallen die voor de rechter komen.

3. Het systeem van het alcoholcontract zoals het wordt georganiseerd door het B.I.V.V. waarbij de overtreder zich vrijwillig engageert om gedurende een zekere tijd geen alcohol te gebruiken en waarbij de betrokkene door het B.I.V.V. wordt gevolgd, zou moeten mogelijk worden als probatiemaatregel. Dit vergt een technische ingreep in de de wet 1) om die probatiemaatregel mogelijk te maken wanneer als hoofdstraf alleen een boete mogelijk is en om wegens de specifieke aard van de materie de tussenkomst van de justitiehuizen niet nodig te maken.

4. De wet dient het probleem van de ongewenste automatismen bij het opleggen van herstelonderzoeken te verhelpen, hetzij door het opleggen van die onderzoeken over te laten aan de beoordeling door de rechter, hetzij door toe te laten dat de rechter er bij gemotiveerde beslissing van afwijkt indien de herstelonderzoeken hun doel voorbijgaan.

5. De vraag naar de zin van een alcoholslot zonder voorafgaand onderzoek naar de rijgeschiktheid van de betrokkene vergt een diepgaande reflectie. (zie voor de uiteenzettingen, de gedachtenwisseling en de conclusies: Tijdschrift van de Politie-rechters 2010, p. 1 e.v.).